

حوزه و دانشگاه، چالشهای وحدت

امام راحل (ره) با آگاهی از تلاش دشمنان نظام برای تفرقه افکنی و به منظور تحقق شعار (نه شرقی - نه غربی)، تقویت ظرفیت قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران و تأکید...

امام راحل (ره) با آگاهی از تلاش دشمنان نظام برای تفرقه افکنی و به منظور تحقق شعار (نه شرقی - نه غربی)، تقویت ظرفیت قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران و تأکید بر لزوم آشنایی روحانیون با فناوری های نوین؛ روز شهادت آیت الله دکتر محمد مفتاح، به تاریخ 27 آذرماه را روزوحدت حوزه و دانشگاه نامیدند که به عنوان دو نهاد علمی کشور، می توانند نقش موثری را در گسترش جنبش نرم افزاری به عهده گیرند به طوری که وحدت این دو می تواند تضمین کننده توسعه ایران اسلامی، براساس آموزه های رهبر معظم انقلاب و اهداف سند توسعه چشم اندازبیست ساله کشور باشد.

جمهوری اسلامی ایران به منظور افزایش بهینه سازی ظرفیت ها، نیازمند نوعی وحدت و هماهنگی میان دستگاه هاست که تحقق این امرنیز مستلزم ریشه یابی دقیق آسیب هاست. این مقاله با نگاهی به رویکردهای مختلف در مورد وحدت حوزه ودانشگاه، ضمن بررسی آسیب ها و تهدیدات موجود در مسیر این وحدت، یک سری راه کارها را به کارگزاران نظام و متولیان امور فرهنگی وآموزشی کشور توصیه می نماید.

1- رویکردهای مختلف به وحدت حوزه و دانشگاه

در مورد وحدت حوزه و دانشگاه می توان از رویکردهای مختلف نام برد. (1) این رویکردها هرکدام یک موضوع اصلی را مبنای تحقق وحدت حوزه و دانشگاه می دانند که عبارتند از:

1-1 وحدت مبتنی بر تقسیم کار

بر اساس این دیدگاه حوزه ها و روحانیان باید نقش ارزش گذاری و جهت دهی را دارا باشند و دانشگاه ها در ذیل این ارزش های غایی و باعنایت به این جهت گیری های کلی، به فعالیت های شناختی و علمی بپردازند. البته در حوزه، استنباط اهداف باید متناسب با شرایط زمانی - مکانی و با توجه به تحول متدلوژیک در شیوه استنباط باشد. از سویی دیگر، علوم مختلف، اعم از طبیعی و انسانی، بر یک سری مفروضات ارزشی، ایدئولوژیک و هنجاری انسان شناختی مبتنا دارند که خواه ناخواه اگر قرار باشد به دنبال علوم دیگری باشیم، حوزه می تواند علاوه برفusasازی های روانی و تاثیر غیرمستقیم ارزشی و ایدئولوژیک برعالمات علوم طبیعی، در شفاف کردن برخی از مبانی غیرتجربی علوم مختلف نیز نقش داشته باشد.

2-1 وحدت بر مبنای ایدئولوژی

در این رویکرد دو تعبیر قابل شناسایی است:

الف) دلیل عمده جدایی دانشگاه از حوزه این است که بنیان علوم دانشگاهی بر پایه ایدئولوژی غیر اسلامی است؛ حال آن که علوم حوزوی مبتنی بر تفکر و ایدئولوژی اسلامی است. باید هر دو نهاد، اسلام رامبنای نگرش و جهت گیری اصلی در تمام رشته های علمی و دینی قراردهند و واقع نمایی علوم بشری را از این ناحیه محك بزنند. بر پایه این نظریه، تسلط متون دینی اسلام بر تمام جوانب علوم و حیات بشری، پیش فرض اصلی وحدت حوزه و دانشگاه است. ب) مطابق تعبیر دوم، هدف های متفاوت این دو نهاد علمی، عامل اصلی عدم وحدت است. علمی که تسلط بر جهان و ازدیاد قدرت مادی راهدف نهایی خود می داند و علمی که هدفش دستیابی به حقیقت هستی است و در سیر اعتلاجویی، کمال جویی و ارتقا به قرب الهی به كمك انسان می آید، این دو هدف هیچ قرابت و نسبیتی نمی توانند با یکدیگرداشته باشند. لذا برای وحدت باید بر این شکاف ایدئولوژیک تمرکز شود.

3-1 وحدت ساختاری

این دیدگاه، حوزه و دانشگاه را دو نهاد عمده جامعه اسلامی می داند که همانند تمام نهادهای اجتماعی دیگر، دارای اهداف، ساختار، کارکرد و برنامه های مخصوص به خود است؛ اما به دلیل اهمیت و تاثیر بنیادین این دو نهاد، لازم است بین آن دو وحدت و ادغام سازمانی برقرار شود تا هر یک به تقویت حرکت دیگری كمك کند. بر اساس این رویکرد، رسالت حوزه در کنار اخلاق و اعتقادات، تربیت فقیهان جامع شرایط است و چون شان فقها این نیست که موضوع شناسی کنند، لذا دانشگاه باید موضوع شناس تربیت کند و حوزه عهده دار استنباط احکام این موضوع ها باشد.

4-1 وحدت بر مبنای روش شناختی

بر اساس این رویکرد که نوعی نگاه قدیمی تلقی می شود، مبنای اصلی دوری حوزه و دانشگاه بر اساس ملاک های روش شناختی آنها قرار دارد. معتقدان به این رویکرد حوزه ها را معرف رویکردهای جزم اندیشانه و محدودیت در جست وجو و تحقیق و دانشگاه ها را معرف آزادمنشی، نقدپذیری و... می دانند. این دیدگاه، در مجموع روش شناسی واحد رارافع اختلافات می داند.

به نظر می رسد از مجموع موارد فوق رویکرد مبتنی بر تقسیم کاریبشترین تناسب را با بحث وحدت حوزه و دانشگاه داشته باشد و در بقیه موارد به نوعی عدم جامع نگری و کاربردی بودن ملاحظه می شود.

2- آسیب ها و تهدیدات موجود در مسیر وحدت حوزه و دانشگاه

برای آسیب شناسی وحدت حوزه و دانشگاه، ابتدا بایستی اهداف اولیه مشخص گردد تا بتوانیم تعیین نماییم چه میزان توانسته ایم به آنها دست یابیم.

در این راستا در مسیر تحقق وحدت حوزه و دانشگاه موانع و تهدیدات متعددی وجود دارد که بعضی از مصادیق آن عبارتند از:

2-1 جنگ روانی دشمن برای ایجاد اختلاف و حس بدبینی نسبت به قشر روحانی

یکی از آسیب ها و تهدیدات جدی در مسیر وحدت حوزه و دانشگاه، تلاش دشمنان برای ایجاد شکاف و حس بی اعتمادی میان مردم و قشر روحانیت است. به عبارتی از آنجا که مبنای هر اتحاد و هم فکری میان دو قشر دانشگاهی و حوزوی، احترام و اعتماد متقابل است، لذا دشمنان با شناخت از این عامل اصلی تلاش خود را برای ضربه زدن به آن متمرکز کرده اند. رصد رسانه های بیگانه نشان می دهد که یکی از اولویت های اصلی آنها، ضربه زدن و بدنام نمودن قشر روحانی است. این جریان از ابتدای پیروزی انقلاب تا زمان کنونی وجود داشته است. حضرت امام (ره) با شناخت از این تهدید فرموده اند: (حالا که می بینید يك تحولي پیدا شده است، دانشگاهی متمایل شده است به روحانی، روحانی متمایل شده است به دانشگاهی، با هم هستند و می خواهند با هم کشورخودشان را به پیش ببرند، حالا شیاطین بیشتر در فکر هستند که روحانی را از يك طرف بکوبند و دانشگاهی را از يك طرف، و فساد کنندین این دو تا، به آنها بگویند که اینها چطورند، به اینها بگویند آنهاچطورند. چشمهائیان را باید خیلی باز کنید، در این زمان چشم و گوش هاباید خیلی باز باشد که يك وقت می بینید از داخل خود دانشگاه و از داخل خود فیضیه شما را به فساد می کشانند، شما را به تفرقه می کشانند. اینهانمی توانند ببینند، اینهایی که نمی خواهند این کشور يك کشور صحیح وسالم باشد و ارباب های آنها که از اول هم نمی خواستند، نمی توانند ببینند که شما با هم مجتمع شده اید و می خواهید با هم کار کنید. آنها عواقب این امر را برای خودشان می دانند که اگر حقیقتا دانشگاهی و حوزه های علمی و همه دانشگاه ها در هرجا که هستند اینها با هم بشوند و با هم نقشه داشته باشند برای پیروز کردن انقلاب، این برای آنها عواقبی دارد). (2)

2-2 انزوای طلبی در حوزه ها و دین گریزی در دانشگاه ها

یکی از آسیب های مهم در بحث وحدت حوزه و دانشگاه که می تواند روز به روز مانع نزدیکی و وحدت این دو شود، تسلط دو گفتمان انزوای طلبی در حوزه ها و دین گریزی و غرب زدگی در دانشگاه هاست. امروزه هرچند جریان مبارزه با انزوای طلبی در حوزه ها توانسته منشا احیا و فعالیت این مرکز تولید علم را بر داشته باشد ولی در دانشگاه ها اقدامات کمتری صورت گرفته و هم چنان غرب زدگی، سکولاریسم و اندیشه های دین گریزی تهدیدی جدی در مسیر تربیت دانشجویان در مقطع آموزش عالی کشور محسوب می شود. این مسئله در سخنان مقام معظم رهبری خطاب به مسئولان و متصدیان وزارت علوم در خصوص اسلامی کردن دانشگاه ها نیز مشاهده می شود.

3- مهم ترین راه کارهای فراوی تحقق وحدت حوزه و دانشگاه

با توجه به اینکه در حوزه و دانشگاه مخاطبان، گفتمان ها و نحوه ارزیابی چالش ها از دو رهیافت متفاوت برخوردار است و از طرفی نقش و جایگاه این دو نهاد در تقویت وحدت ملی و انسجام اسلامی شایسته است کارگزاران نظام با شناسایی مولفه های واگرایانه میان حوزه و دانشگاه، زمینه های دستیابی به يك انسجام فکری - رویه ای را از طریق اتخاذ يك پاداستراتژی راهبردی مهیا نمایند. در این میان بعضی از راه کارهای پیشنهادی عبارتند از:

3-1 تقویت کارگروه های تخصصی به منظور تصویب منشور وحدت حوزه و دانشگاه

حوزه و دانشگاه به منظور استفاده بهینه از تمام ظرفیت های علمی - نرم افزاری مراکز مطالعاتی علمی و فکری، شایسته است با تفکیک حوزه های موضوعی، کارگروه های تخصصی را سازماندهی نمایند تا بتوانند يك جنبش نرم افزاری را در برابر ناتوی فرهنگی غرب ایجاد نمایند.

از طرفی به منظور جلوگیری از اقدام های موازی و فرصت سوزی، توصیه می گردد اهداف تاکتیکی و راهبردی مشخص شود و از طریق بازنگری در متون آموزشی، بازتعریف اولویت ها، کاربردی کردن دروس (خارج از حوزه) متناسب با

تهدیدهای موجود با استفاده از روحانیون مجرب، انسجام فکری - رویه ای در مورد شاخصه های يك دانشگاه تمدن ساز با بهره گیری از مولفه های ایرانی - اسلامی و همچنین اتخاذ سیاست گذاری های مناسب، زمینه های دستیابی به يك تحول بنیادین، متناسب با شرایط جدید را فراهم نمود زیرا ناتوی نظامی هنگامی می تواند کارکرد امنیتی خود را اجرا نماید که قبل از آن زمینه های نفوذ ناتوی فرهنگی مهیا شده باشد، چراکه سلطه فرهنگی پیش نیاز دستیابی به سلطه اقتصادی - نظامی است.

در این میان شایسته است به منظور هماهنگ سازی نهادهای مرتبطو مراکز مطالعاتی، ستادی با عنوان ستاد وحدت حوزه و دانشگاه در ساختار وزارت فرهنگ و آموزش عالی تشکیل گردد و این ستاد بایر بهره گیری از جدیدترین شیوه های نرم افزاری و بهره گیری از رویکرد راهبردی، نگاه مسئولین را به اتخاذ يك پاداستراتژی منسجم معطوف نماید که در صورت تحقق می تواند زمینه های تقویت وحدت ملی وانجسام اسلامی را به وجود آورد.

در گام اول شایسته است ارتباط میان (سازمان بسیج اساتید) و حوزه علمیه قم افزایش یابد و پس از آن با شناسایی چالش ها و نقاط ضعف مدیریتی، نسبت به تعمیم آن به سایر طیف ها و تشکل های دانشجویی اقدام نمود.

2-3 ایجاد دفتری ویژه در دانشگاه ها به نام دفتر حوزه

به منظور تعامل هدفمند میان دانشجویان، اساتید و نخبگان حوزه، شایسته است مرکزی را در دانشگاه های معتبر به منظور تقویت همفکری، مشاوره و تبادل افکار به وجود آورند که البته شایسته است قبل از آن کارویژه های دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری و دفترحوزه به صورت جداگانه تعریف شود تا از اقدام های موازی جلوگیری گردد.

این مرکز می تواند در زمینه هایی مانند تقویت توجه دانشجویان به شرکت در نماز جماعت، مسابقه های مذهبی مانند حفظ و قرائت قرآن، مراسم ویژه اعیاد مذهبی، برگزاری اردوهای تربیتی دانشجویی، مشاوره های دینی، برگزاری سخنرانی های مذهبی، تعیین جوایز برای پایان نامه های نمونه با موضوع وحدت حوزه و دانشگاه، برنامه های توجیهی دانشجویان مشرف به حج عمره و برگزاری سفرهای زیارتی؛ نقش و جایگاه خود را در ساختار دانشگاه تحکیم نماید.

از طرفی کسانی که به عنوان واعظ، سخنران و یا امام جماعت دانشگاه منصوب می گردند، باید از يك عقبه فکری - فقهی، روحیه تعامل، انتقادپذیری، میانه روی و عدم انتساب به يك جریان سیاسی خاص برخوردار باشند تا بتوانند با رویکردی کلان نگر، تمام تلاش های دانشجویی با نگرش های مختلف را به سمت خود جذب نمایند.

3-3 شناسایی مهم ترین موانع فراروی تقویت وحدت حوزه و دانشگاه

تا انسان دشمن و ابزارهای نفوذ آن را شناسایی نکند نمی تواند پاداستراتژی منسجم و کارآمدی را اتخاذ نماید. به همین منظور جمهوری اسلامی ایران در ابتدا بایستی آسیب شناسی دقیقی نسبت به مولفه های واگرایی میان حوزه و دانشگاه داشته باشد؛ زیرا یکی از اهرم های تهاجم نرم افزاری دشمنان نظام، ایجاد شکاف میان مراکز فقهی است تا بتوانند دانشجویان را از لحاظ عقیدتی آسیب پذیر نمایند زیرا در عصر حاضر جنگ اندیشه ها جایگزین نبرد سخت افزاری شده است و قدرت های سلطه گر تلاش می نمایند نفوذ خود را از طریق نفوذ برفکر مردم عملیاتی نمایند و یکی از ابزارهای تقویت بازدارندگی نظام ج. ا. ایران در برابر این تهاجم، مجهز شدن کارگزاران به يك عقبه فکری - عقیدتی است که پیامد آن دستیابی به يك نظام تصمیم گیری کارآمدی باشد و این امر تحقق نمی یابد جز اینکه هم اندیشی میان حوزه ودانشگاه تقویت شود.

در این میان توصیه می گردد دو طرف با پذیرش انتقادهای سازنده، دوری از افراطگرایی، احترام به نظریات یکدیگر و برگزاری نشست ها وهمایش های سازنده، دستیابی به وحدت کلمه را تسهیل نمایند وهمچنین مسوولین قوه مجریه نیز، منابع مالی لازم برای دستیابی به این هدف را تامین کنند.

در اقدامی دیگر بایستی تعامل هدفمند میان تشکل های دانشجویی ودفتر مقام معظم رهبری در دانشگاه ها تقویت شود که در این میان می توان به تشکل های بسیج دانشجویی، بسیج اساتید و انجمن اسلامی اشاره نمود.

اهمیت نگاه راهبردی به مقوله وحدت حوزه و دانشگاه هنگامی مشخص می گردد که متوجه گردیم یکی از سیاست های دشمنان نظام برای تضعیف ج. ا. ایران استفاده از گزینه (براندازی نرم) است به طوری که واشنگتن همواره تلاش می نماید با ایجاد و گسترش تنش های قومی، فرقه ای صنفی و دانشجویی، ظرفیت های نظام را به سمت مهارجران های داخلی هدایت نماید و یکی از راه کارهای جمهوری اسلامی ایران برای جلوگیری از امنیتی شدن فضای دانشگاه ها، تقویت علقه های ارتباطی حوزه با مراکز تولید علم است که می تواند به گسترش ارزش های اسلامی، رشد فضایل اخلاقی، هدایت مناسب تشکل های دانشجویی و جلوگیری از عقاید انحرافی منجر گردد. به عبارتی خلاهای فرهنگی دانشگاه بایستی توسط نفوذ فکری حوزه پرگردد تا دیگر مکانی برای خودنمایی و پیاده سازی فرهنگ لیبرال دمکراسی باقی نماند.

در این راستا کارگزاران نظام شایسته است اولویت ها، تاکتیک ها و ابزارهای خود را به صورت دوره ای مورد بازنگری قرار دهند؛ زیرا دشمنان همواره از روش ها و ابزارهای متفاوتی برای تفرقه و ایجاد شکاف میان این دو مخزن تولید فکر استفاده می نمایند.

4-3 استفاده بهینه از مولفه های دیپلماسی رسانه ای

رسانه ها نقش مهمی را در تحکیم حوزه و دانشگاه دارند و شایسته است این نهاد با دعوت از رجال حوزه و چهره های شاخص دانشگاه، نسبت به نحوه مهار چالش های موجود آسیب شناسی نمایند. در این میان رسانه ها شایسته است از انعکاس سخنرانی ها، موضع گیری ها و یابرنامه هایی که می تواند وجود خرافه پرستی در میان بعضی از روحانیون را تداعی کند اجتناب نمایند؛ زیرا می تواند تصویر منفی را از مقوله وحدت حوزه و دانشگاه در میان روشنفکران به وجود آورد.

5-3 توجه به ارتباط حوزه با مدارس

ج. ا. ایران بایستی تلاش نماید مکانیسم های ارتباطی میان دانش آموزان و حوزه را تقویت نماید تا آنان به عنوان یک فیلتر فرهنگی بتوانند زمینه های ورود افرادی به دانشگاه که از ذهنیت مساعدتری برخوردار می شوند به وجود آورند؛ زیرا اندیشه قشر دانش آموز به دلیل برخورد کمتر با هجوم اندیشه های سیاسی غرب، توانایی پذیرش بهتری نسبت به قشر دانشجو را خواهد داشت.

6-3 تامین نیازمندی های یکدیگر

حوزه و دانشگاه به عنوان دو مرکز عظیم علمی، هر کدام در جهت پیشبرد اهداف انسانی - اسلامی خویش به یکدیگر نیازمندند و باوحدت این دو مجموعه، نیازهای هر یک توسط دیگری تامین می گردد. وظایف حوزه و دانشگاه در تامین نیازمندی های یکدیگر را می توان به شرح زیر برشمرد:

وظایف دانشگاه

- تدوین کتب مورد نیاز حوزه در زمینه علوم انسانی به شکلی کاربردی؛
- انعکاس به هنگام شبّهات کلامی و فلسفی مطرح در دانشگاه ها و پی گیری جهت دریافت پاسخ آن ها از منابع حوزوی؛
- تامین اساتید مورد نیاز حوزه ها در زمینه علوم انسانی مانند جامعه شناسی، روانشناسی، حقوق، مدیریت، علوم سیاسی، اقتصاد و...
- تحقیق و پژوهش در جهت شناخت آسیب های دینی در سطح جامعه و انعکاس آن به حوزه.
- تحقیق در زمینه شناخت مسائل علوم انسانی که می تواند در زمینه تبلیغ دین کارکردی مثبت داشته باشد و ارایه آن به حوزه.

وظایف حوزه

- تامین و تربیت اساتید مجرب و توانمند جهت تدریس درکلاس های معارف و دروسی که به گونه ای با تخصص های حوزوی ارتباط دارند، مانند اخلاق، تاریخ اسلام و... این رویکرد می تواند درسیستم آموزش و پرورش کشور نیز مورد توجه قرار بگیرد.
- تامین و تربیت اساتید صاحب نظر جهت طرح دیدگاه های اسلام در زمینه علوم انسانی مانند حقوق، اقتصاد، مدیریت، علوم سیاسی و...
- آماده سازی مبلغین توانمند جهت انجام تبلیغات دینی در دانشگاه ها به گونه ای که بتوانند به تناسب آگاهی های مخاطبان خود، مباحث دینی را طرح کرده و نیازهای ذهنی آن ها برای فهم مسائل دینی خود برآورده نمایند.
- تامین و تربیت فضلا و علمایی که بتوانند شبّهات کلامی - فلسفی مطرح شده در سطح دانشگاه ها و یا محافل علمی جهان را به خوبی بشناسند و با پاسخ های قانع کننده، دانشجویان را راهنمایی کنند. برای این منظور لازم است متصدیان مشخصی برای این مورد انتخاب شوند تا با حضور در فضاهای دانشگاهی و ارتباط مناسب با دانشجویان بتوانند با فهم سوالات و مسائل جدیدی که برای قشر دانشجو به وجود می آید، با برگزاری نشست ها و سخنرانی های متناسب، به دفع تهدیدات و رفع شبّهات ذهنی آنها پرداخته شود.
- تدوین کتب دینی مورد نیاز دانشگاه ها اعم از حوزه معارف، تاریخ، اخلاق و یا کتاب هایی که دیدگاه های دینی را در مورد مباحث گوناگون علوم انسانی بیان می کنند. نکته قابل توجه در تدوین کتاب های درسی، استفاده از شیوه نگارش روان و خالی از اصطلاحات و الفاظ پیچیده و دوران فهم خواننده است.

7-3 اسلامی کردن دانشگاه ها و مبارزه با انزواطلبی در حوزه ها

مبارزه با انزواطلبی حوزه ها به این معناست که با مدیریت فرهنگی، برگزاری همایش ها و اردوهای مشترک حوزوی و دانشگاهی، گنجاندن واحدهای درسی مرتبط با علوم انسانی جدید و استفاده از ابزارهای ارتباطی و آموزشی جدید، روحیه تحرک، نشاط، ارتباطات اجتماعی و فراگیری علوم روز مورد توجه طلاب علوم دینی قرار بگیرد تا در کنارآموزه های حوزوی خود بتوانند در برقراری ارتباط با اجتماع و افشارتحصیل کرده که هر روز بر تعداد آنها در کشور افزوده می شود

دچار مشکل نشوند.

اسلامی کردن دانشگاه ها به این معناست که محیط دانشگاه ها و روابط استاد و دانشجو به گونه ای باشد که زمینه ساز تربیت نیروهای متعهد و متخصص را فراهم بیاورد، خلاقیت علمی و پژوهشی در سایه تعالیم اسلامی صورت بگیرد و دانشجو فردی اندیشمند، مومن، سیاسی و انقلابی بار بیاید و به سرزمین و حکومت خود احساس تعلق داشته باشد. کارگزاران متولی این امور که در شورای عالی انقلاب فرهنگی و وزارت علوم در حال خدمت هستند باید موارد زیر را مورد توجه قرار دهند:

- باید برنامه ها کاربردی، هدفمند، زمان بندی شده و غیرشعاری باشد؛
- مبنای اصلی برنامه ها باید درون جوش و همراه با روش های تشویقی باشد و از شیوه های تحمیلی، قدیمی و غیرکاربردی خودداری شود.
- وحدت حوزه و دانشگاه به معنای دخالت آنها در قلمروهای علمی تخصصی یکدیگر و هم شکل شدن آنها نیست؛ بلکه منظور حرکت آنها به سمت يك هدف مشخص است.
- دانشگاه و دانشجو جوشیده از متن نظام آموزش و پرورش است و بدون برنامه ریزی فرهنگی در این پایه، همه حرکت ها بیهوده خواهد بود؛
- اهداف آن منطبق با اهداف فرهنگی سند چشم انداز توسعه بیست ساله باشد؛
- نقش و کارکرد نهادهای فرهنگی - آموزشی مختلف و میزان بازدهی آن مشخص شود؛
- بخشی با عنوان (دفتر حوزه و دانشگاه) در معاونت فرهنگی وزارت علوم ایجاد شود.

پی‌&znjz؛نوشت&znjz؛ها:

1 - عماد افروغ، (پنج رویکرد به وحدت حوزه و دانشگاه)، بازتاب اندیشه، ش 10

2 - صحیفه نور، ج 13، ص 212

نویسنده: مصطفی دلاورپور اقدم

منبع: هفته نامه - پگاه حوزه